

هەریمی کوردستان – عێراق

کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەلبژاردن و پارسایی

ئەنجومەنی کۆمسیاران

پاڵپشت بەپرگە (دووەم) ی ماددە (١٦) لە یاسای کۆمسیۆنی بالای سەربەخۆی هەلبژاردن و پارسایی ژمارە (٤) لە ٢٠١٤، بڕیارماندا ئەم پەڕەوێ لە خوارەو دەربکەین.

پەڕەوی ژمارە (٢) سالی ٢٠١٥

پەڕەوی ناوخوای کارگێری هەلبژاردن

ماددە یەکەم

یەکەم: کارگێری هەلبژاردنە لە یەن کۆمسیاریکەو سەرۆکیەتی دەکریت، کە لە یەکەم مەین کۆبونەو دا بە دەنگی ٣/٢ ی ئەندامان هەلدەبژێردریت.

دووەم: سەرۆکی کارگێری هەلبژاردن دوو یاریدەدەری دەبیت بەپەلی بەرپۆهەری گشتیی و بەم شیوێه:

١- یاریدەدەری سەرۆکی کارگێری هەلبژاردن بۆ کاروباری هونەری، کە بە دوواداچوون بۆ کاروباری هونەری دەکات.

٢- یاریدەدەری سەرۆکی کارگێری هەلبژاردن بۆ کاروباری کارگێری و دارایی کە بە دوواداچوون بۆ کاروباری کارگێری و دارایی دەکات.

سێهەم: لە کاتی ئامادەنەبوونی سەرۆکی کارگێری هەلبژاردن، ئەنجومەن کۆمسیاریک رادەسپێریت بۆ شوێنگرتنەوێ بە شیوێهێکی کاتی.

ماددە دووەم

ئەرکەکانی سەرۆکی کارگێری هەلبژاردن

یەکەم: ئەرکەکانی سەرۆکی کارگێری هەلبژاردن ئەمانەن:

١. بەرپرسیاریتی جێبەجێکردنی ئەو پەڕەو و پێنمایانە دەگریته ئەستۆ، کە لە یەن ئەنجومەنەو دەردەچن.

٢. بەرپۆهەردنی گشت ئەو چالاکیانە، کە مۆرکی پڕۆسەگێری و جێبەجێکاری و رێکاریان هەیه بۆ بەرپۆهەردنی هەلبژاردنەکان.

٣. بە دوواداچوونی کاروبارەکانی پیکهاته کارگێریەکانی سەر بە کارگێری هەلبژاردن.

۴. جیبه جیکردنى یاساکان (تشریعات) یه یوه نیدیاردن به کارى کۆمسیۆنه وه.

دووم: ئەنجومەن بۆی ھەیه ئەم ئەرکانە بە کارگيرى ھەلبژاردنەکان بسپیریت:

۱- دامەزراندن و نوێکردنەوه و بژارکردنى تۆمارنامەى دەنگدەران بە ھەماھەنگىی لەگەڵ نوسینگەى پارێزگاگان.

۲- ریکخستن و تۆمارکردنى لیستەکانى قەوارە سیاسىیەکان، ھەلبژاردنەکان، ھاوپەیمانییەکان و پالیئوراوان بە ھەبەستى بە شداریکردن لە ھەلبژاردنەکاندا.

۳- متمانەدان بە بریکارانى لیستەکانى ھەلبژاردن، چاودیوان، راگەیاندنکاران و ریکخراوەکانى کۆمەلگای مەدەنىی لەسەر ئاستى ناوخۆی و نیودەولەتى بۆ ھەلبژاردن و پاپرسی.

ماددەى سییەم

فەرمانگەکانى کارگيرى ھەلبژاردن

کارگيرى ھەلبژاردن لەم فەرمانگەنەى خوارەوه پیکدیت و ھەر فەرمانگەىک لە لایەن فەرمانبەریکەوه بە پەلەى بەرپۆه بەرى گشتیى بەرپۆه دەبریت، کەلانى کەم ھەلگری بروانامەى بەرایى زانکۆ بییت.

۱- فەرمانگەى کارگيرى.

۲- فەرمانگەى دارایی.

۳- فەرمانگەى کردارەکان.

۴- فەرمانگەى پەيوەندیى و راگەیاندن.

۵- فەرمانگەى داتاگان.

۶- فەرمانگەکانى پارێزگاگان.

ماددەى چوارەم

بەشەکانى پەيوەست بە کارگيرى ھەلبژاردنەوه

ئەم بەشەنە پەيوەستن بە کارگيرى ھەلبژاردنەوه:

یەكەم: بەشى کەمکردنەوه و گریبەستەکان

۱- بەشى کەمکردنەوه و گریبەستەکانلەم ھۆبانە پیکھاتوو:

أ. ھۆبەى ھاوردەو دا بینکردنى پیداو یستىەکان.

ب. ھۆبەى گریبەست و کەمکردنەوهکان.

۲- ﺑﻪﺷﻰ ﻛﻪ ﻣﻜﺮﺩﻧﻪﻭﻩ ﮔﺮﯨﺒﻪﺳﺘﻪﻛﺎﻥ ﺋﻪﻡ ﺋﻪﺭﻛﺎﻧﻪ ﻟﻪﺋﻪﺳﺘﻮﺩﻩ ﮔﺮﯨﺖ:

ﺍ. ﺋﺎﻣﺎﺩﻩﻛﺮﺩﻧﻰ ﺑﻪﻟﮕﻪﻧﺎﻣﻪﻱ ﻛﻪ ﻣﻜﺮﺩﻧﻪﻭﻩﻛﺎﻥ ﻭ ﺩﺍﺭﺷﺘﻦ ﻭ ﭘﺎﮔﻪﻳﺎﻧﺪﻧﯩﻴﺎﻥ ﺑﻪﺯﻣﺎﻧﻪﻛﺎﻧﻰ (ﻛﻮﺭﺩﯨﻴﻰ، ﻋﻪﺭﻩﺑﯩﻴﻰ، ﺋﯩﻨﮕﻠﯩﺰﯨﻴﻰ) ﻭ ﺑﻪﭘﯩﻴﻰ ﺋﻪﻭ ﺋﻪﺩﮔﺎﺭﺍﻧﻪﻱ، ﻛﻪﻟﻪﻓﻪﺭﻣﺎﻧﮕﻪﻱ ﺗﺎﻳﺒﻪﺗﻤﻪﻧﺪ ﺑﻪﻭ ﻛﺎﺭﻩﻭﻩ ﺩﯨﻴﺎﺭﻯ ﻛﺮﺍﻭﻥ.

ﺑ. ﺋﺎﻣﺎﺩﻩﻛﺮﺩﻧﻰ ﮔﺮﯨﺒﻪﺳﺘ ﻭ ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻧﻰ ﺟﯩﺒﻪﺟﯩﻜﺮﺩﻧﻰ ﻟﻪﮔﻪﻝ ﻻﻳﻪﻧﻰ ﺩﻭﻭﻩﻡ.
ﺟ. ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻧﺒﯘ ﺷﯩﻮﺍﺯﻯ ﺧﻪﺭﺟﻜﺮﺩﻧﻰ ﺷﺎﻳﺴﺘﻪﻳﻴﻪ ﺩﺍﺭﺍﻳﯩﻴﻪﻛﺎﻥ ﺑﻪﭘﯩﻴﻰ ﮔﺮﯨﺒﻪﺳﺘﻪﻛﺎﻥ.

ﺩﻭﻭﻩﻡ: ﺑﻪﺷﻰ ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﻭ ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻥ

۱- ﺑﻪﺷﻰ ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﻭ ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻧﻠﻪﻡ ﻫﯘﺑﺎﻧﻪ ﭘﯩﻜﺪﯨﺖ:

ﺍ. ﻫﯘﺑﻪﻱ ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﺩﺍﺭﺍﻳﯩﻴﻰ ﻧﻮﺳﯩﻨﮕﻪﻱ ﻫﻪﺭﯨﻢ.
ﺑ. ﻫﯘﺑﻪﻱ ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﺩﺍﺭﺍﻳﯩﻴﻰ ﭘﺎﺭﯨﺰﮔﺎﻛﺎﻥ.
ﺟ. ﻫﯘﺑﻪﻱ ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻥ ﻭ ﻫﻪﻟﺴﻪﻧﮕﺎﻧﺪﻥ.

۲- ﺑﻪﺷﻰ ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﻭ ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻧﻨﻪﻡ ﺋﻪﺭﻛﺎﻧﻪ ﻟﻪﺋﻪﺳﺘﻮﺩﻩ ﮔﺮﯨﺖ.

۱- ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﭼﺎﻻﻛﯩﻴﻪ ﺩﺍﺭﺍﻳﯩﻴﻪﻛﺎﻧﻰ ﻧﻮﺳﯩﻨﮕﻪﻱ ﻫﻪﺭﯨﻢ ﻭ ﭘﺎﺭﯨﺰﮔﺎﻛﺎﻥ.
۲- ﻫﻪﺭ ﺋﻪﺭﻛﯩﻜﻰ ﺗﺮﻯ ﺗﺎﻳﺒﻪﺕ ﺑﻪ ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﺩﺍﺭﺍﻳﯩﻴﻰ، ﻛﻪ ﺋﺎﺭﺍﺳﺘﻪﻳﺪﻩ ﮔﺮﯨﺖ.
۳- ﻭﺭﺩﯨﺒﯩﻨﯩﻴﻰ ﻭ ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻧﻰ ﺭﺍﭘﯘﺭﺗﻪ ﺟﯩﺎﺟﯩﺎﻛﺎﻥ، ﻛﻪ ﺋﺎﺭﺍﺳﺘﻪﻳﺪﻩ ﮔﺮﯨﺖ.
۴- ﻛﯚﻛﺮﺩﻧﻪﻭﻩﻱ ﺭﺍﭘﯘﺭﺗﻪ ﺳﻪﺭﻩﺗﺎﻳﯩﻴﻪﻛﺎﻧﻰ، ﻛﻪﻟﻪﻻﻳﻪﻥ ﻧﻮﺳﯩﻨﮕﻪﻱ ﻫﻪﺭﯨﻢ ﻭ ﭘﺎﺭﯨﺰﮔﺎﻛﺎﻧﻪﻭﻩ ﭘﯩﺸﻜﻪﺷﻰ ﺩﻩﮔﺮﯨﺖ.

۵- ﭘﯩﺸﻜﻪﺷﻜﺮﺩﻧﻰ ﺭﺍﭘﯘﺭﺗﻰ ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻥ ﺳﻪﺑﺎﺭﻩﺕ ﺑﻪ ﭘﯩﻴﯘﺳﺘﯩﻴﻪﻛﺎﻧﻰ ﻧﻮﺳﯩﻨﮕﻪﻛﺎﻧﻰ ﻫﻪﻟﺒﯩﺰﺍﺭﺩﻥ ﻭ ﻛﺎﺭﻯ ﻟﯩﺰﻧﻪ ﭘﯩﻜﻪﺗﻮﻭﻩﻛﺎﻧﻰ ﻧﻮﺳﯩﻨﮕﻪﻱ ﻫﻪﺭﯨﻢ.

۶- ﺑﻪﺩﻭﺍﺩﺍﭼﻮﻭﻧﻰ ﺟﯩﺒﻪﺟﯩﻜﺮﺩﻧﻰ ﺑﺮﯨﺎﺭﻩﻛﺎﻧﻰ ﺋﻪﻧﺠﻮﻣﻪﻥ، ﻛﻪ ﺗﺎﻳﺒﻪﺗﻨ ﺑﻪ ﻛﺎﺭﮔﯩﭙﺮﻯ ﻫﻪﻟﺒﯩﺰﺍﺭﺩﻥ.

۷- ﻫﻪﻟﺴﻪﻧﮕﺎﻧﺪﻧﻰ ﻛﺎﺭﻯ ﻓﻪﺭﻣﺎﻧﺒﻪﺭﺍﻧﻰ ﻛﺎﺭﮔﯩﭙﺮﻯ ﻫﻪﻟﺒﯩﺰﺍﺭﺩﻥ ﻭ ﺭﺍﺩﻩﻱ ﭘﻪﻳﻮﻩﺳﺘﺒﻮﻧﯩﻴﺎﻥ ﺑﻪ ﻛﺎﺭﻩﻛﺎﻧﯩﻴﺎﻧﻪﻭﻩ، ﺑﻪﻭ ﺷﯩﻮﻩﻳﻪﻱ ﻛﻪﻟﯩﻴﺎﻥ ﺩﺍﻭﺍﻛﺮﺍﻭﻩ.

ﺳﯩﻴﻪﻡ: ﺑﻪﺷﻰ ﺋﺎﺳﺎﻳﺶ

۱- ﺑﻪﺷﻰ ﺋﺎﺳﺎﻳﺶﻟﻪﻡ ﻫﯘﺑﺎﻧﻪ ﭘﯩﻜﺪﯨﺖ:

ﺍ. ﺋﺎﺳﺎﻳﺶ ﻭ ﻧﺎﺳﻨﺎﻣﻪﻛﺎﻥ.
ﺑ. ﭘﯩﺸﻮﺍﺯﻯ.

۲- بەشى ئاسايشنەم ئەركانە لەئەستۆدەگىت:

- أ. دابىنکردنى ئاسايش بۇ فەرمانبەران لەسەرجم نوسىنگەكانى كۆمىسيۇندا.
- ب. دابىنکردنى ئاسايش بۇ سەرجم بالەخانەكانى نوسىنگەكانى پەيوەست بەكارى كۆمىسيۇنەو.
- ج. دەرکردنى ناسنامەى تايبەت بەفەرمانبەران.
- د. ياورىيى وەفدو ميوانان و دابىنکردنى ئاسايش بۇ كۆپو كۆبونەو و كۇنفرانسەكانى كۆمىسيۇن.

چوارەم: بەشى ياساىي

۱- بەشى ياساىي لەم ھۆبانە يىكدىت:

- أ. ھۆبەى داواكان و بەدواداچوون.
- ب. ھۆبەى راويژکردن.
- ج. ھۆبەى ليكۆلینەوەكان.

۲- بەشى ياساىي ئەم ئەركانە لەئەستۆ دەگىت:

- أ. بەدواداچوونى ياسا و رىكار و رىنمايىەكانى، پەيوەست بەكارى كۆمىسيۇن.
- ب. نوینەرايەتيکردنى كۆمىسيۇن لەبەردەم دادگادا، پاش راسپاردنى لەلايەن سەرۆكى ئەنجومەنەو.
- ج. پيشكەشکردنى پيشنيازو بيروپراو سەرنج و راويژى ياساىي لەو بابەتانەدا، كەپوبەرووى دەكرىتەو.
- د. بەشداريکردن لەليژنەكانى ليكۆلینەوەدا.
- ه. راستاندنى گرىبەست و لەخوگرتن (كفاله) تەكان بەپيى ياسا.
- و. ھەماھەنگى لەگەلبەشى ياساىي فەرمانگەى پارىزگاكان.

ماددەى پىنچەم

فەرمانگەى كارگىپرى

فەرمانگەى كارگىپرى: لەم بەشانە يىكدىت:

يەكەم: بەشى بەرپوۋەبردنى سامانى مروىي

۱- بەشى بەرپوۋەبردنى سامانى مروىيەم ھۆبانە يىكدىت:

- أ. ھۆبەى كاروبارى فەرمانبەران.

ب. ھۆبەي خانەنشىنىيى.

ج. ھۆبەي پىلانى كارگىپرى و سامانى مرۆيى.

د. ھۆبەي پۇستى ئەلەكترونىيى.

ه. ھۆبەي ھاتوو دەرچوو.

و. ھۆبەي دۇسىيەي كەسىپتى.

۲-بەشى بەرپۇبەردنى سامانى مرۆيى ئەم ئەركانە لەئەستۇدەگرىت:

أ. پىشكەشكردنى راپۇرت سەبارەت بەپلانى سامانى مرۆيى و جموجول و چالاكىي و پىويستىيى كۆمىسيۇن بەكەسى دىارىكراو بۇ پۇستە بەتالەكان.

ب. نامادەكردن و دەرکردنى نوسراوى ناوخۇيى و دەرەكىي و ئەرشىفكردنىان.

ج. بەدواداچوونى كارە كارگىپرىيەكان و رىكخستن و نوپكردنەوہى تۆمارو دۇسىيەي كارمەندانى كۆمىسيۇن و ئەرشىفكردنىان.

د. بەدواداچوونى پۇستى خولاو تايبەت بەفەرمانگەو يەكە كارگىپرىيەكانى كۆمىسيۇن.

ه. بەجىھىئانى رىكارە ياساييەكانى، پەيوەستن بەخانەنشىنىيى فەرمانبەران.

و. بەرزكردنەوہى پلەو سەرەمووچە بەپىيى ياساو رىنمايەكان.

دووم: بەشى بنيادنانى توانا مرۆيىيەكان

۱- بەشى بنيادنانى توانا مرۆيىيەكانلەم ھۆبانە پىكدىت:

أ. ھۆبەي ھۆشيارى ھەلبۇزاردن.

ب. ھۆبەي راھىئان و گەشەپىدان.

۲- بەشى بنيادنانى توانا مرۆيىيەكان ئەم ئەركانە لەئەستۇ دەگرىت:

أ. دانانى پلانى گەشەپىدانى فەرمانبەرانى كۆمىسيۇن و پەرەدان بەتوانا و لىھاتنەكانى تايبەت بەپرۇسەي ھەلبۇزاردنن بەشىوہىيەكى كارىگەر.

ب. دۆزىنەوہى پرۇگرامى گەشەپىدانى بوارى ھەلبۇزاردن بۇ پىشكەشكردنى بەبەشەكانى كۆمىسيۇن، كەپەيوەستن بەپرۇسەي ھەلبۇزاردنەوہ.

ج. سەرپەرشتىكردنى پرۇگرامە تايبەتمەندەكانى راھىئان لەبوارى ھەلبۇزاردندا.

د. بەدواداچوون و سەرپەرشتىكردنى پەخشكردنى ھۆشيارى ھەلبۇزاردن.

ه. رىكخستنى بنكەي زانىارى تايبەت بەچالاكىيەكانى راھىئانى فەرمانبەرانى كۆمىسيۇن.

و. جىبەجىكردنى پرۇگرامى راھىئان بۇ فەرمانبەرانى كۆمىسيۇن لەبوارى كارگىپرىيى و ھونەرىيدا.

- ن. كىردنەھى كەنالى پەيوەندى لەگەل سەنتەرەكانى تويژىنەھە بۇ سودەرگرتن لەزانىارىيەكانيان.
- ح. ھەماھەنگى بۇ ئامادەكىردنى خولى ناوخۇيى و نىودەولەتتىي تايبەت بەكۆمىسيۇن.
- گ. ئامادەكىردنى كادرى تايبەتمەندى كۆمىسيۇن بۇ جىبەجىكىردنى پروگرامى راھىنانى نىودەولەتتىي.
- ى. بەپىوەبىردنى پروگرامى راھىنانى نىودەولەتتىي بۇ لىپھاتويە گىشتىيەكان و تۈناناكانى ھەلبىزاردن.
- ك. ھاۋكارى و ھەماھەنگى لەگەل رىكخراۋو دەزگاۋ زانكۆكانى جىھاندا، بەتايبەت ئەوانەى گىرنگىي بەبۈارى ھەلبىزاردن دەدەن، بەمەبەستى جىبەجىكىردنى پروگرامى نىودەولەتتىي و ھاۋكارىكىردنى ھەلبىزاردن.

سىيەم: بەشى بەپىوەبىردنى كۆگاكان

۱- بەشى بەپىوەبىردنى كۆگاكانلەم ھۆبانە پىكىدئىت:

أ. ھۆبەى كەرەستەى فەرمانگەيى.

ب. ھۆبەى كەرەستەكانى ھەلبىزاردن.

۲- بەشى بەپىوەبىردنى كۆگاكان ئەم ئەركانە لەئەستۈ دەگىرئىت:

أ. پىشكىنى كەلوپەلە ۋەرگىراۋەكان، بەمەبەستى داخلىكىردنىان لە كۆگادا و دلىابوو لەھەى كەھاۋشىۋەى ئەۋەيە كەداۋاكرائە، لەگەل دىارىكىردنى بەسەرچۈۋەكان و ئەوانەى ھاۋشىۋەى داۋاكرائەكان نىين.

ب. ۋەرگىرتنى ئەو كەلوپەلانەى، كەپىشكىنىيان بۇ كراۋە ھەلگىرتنى كۆگاييان بۇ دەكات.

ج. ئامادەكىردنى تۆمارى ھاتوو و دەرچوو بەشىۋەيەكى ياسايى بۇ ئەو كەلوپەلانەى لەكۆگادان و سەرفكىردنىان بەپىي پىۋىست.

چۈارەم: بەشى خزمەتگوزارىي و گواستنەۋە

۱- بەشى خزمەتگوزارىي و گواستنەۋەلەم ھۆبانە پىكىدئىت:

أ. ھۆبەى چاكىردن و نۆژەنكىردنەۋە.

ب. ھۆبەى كارگوزارى.

ج. ھۆبەى گواستنەۋە.

۲- بەشى خزمەتگوزارىي و گواستنەۋە ئەم ئەركانە لەئەستۈ دەگىرئىت:

۱- دايبىنكىردنى خزمەتگوزارىي بۇ نوسىنگەكانى سەربەئەنجومەن و كارگىپى ھەلبىزاردن.

۲- پاكرىدەۋە چاكىردنەۋەى ئامپىرەكانى نوسىنگەكانى، سەربەئەنجومەن و كارگىپى ھەلبىزاردن.

۳- بەرپۆھبەردن و رېكخستنى كارى ئۆتۆمبىلەكانى، سەربەئەنجومەن و كارگىپرى ھەلبىزاردن و چاكردنەوھيان.

۴- گواستنەوھى فەرمانبەران و كەلوپەل و پىويستىيەكانى كۆمىسيۇن لەنيوان فەرمانگە و پارىزگا و كۇگاكاندا، بەھماھەنگى لەگەل بەرپۆھبەرايەتى و بەشە پەيوەندىدارەكاندا.

پىنچەم: بەشى تەكنەلۇژىيائى زانىيارىي و وەرگىپران

۱- بەشى تەكنەلۇژىيائى زانىيارىي و وەرگىپران لەم ھۆبانە پىكىدئىت:

أ. ھۆبەي تەكنەلۇژىيائى زانىيارىي.

ب. ھۆبەي وەرگىپران.

۲- بەشى تەكنەلۇژىيائى زانىيارىي و وەرگىپران ئەم ئەركانە لەئەستۇ دەگرئىت:

أ. دابىنكردنى تۆپى ئەنتەرنىت و زانىيارىي لەنيوان كۆمىسيۇن و ئۇفيسەكانى ترى، سەر بەئەنجومەن و كارگىپرى ھەلبىزاردن.

ب. دابىنكردنى خزمەتگوزارىي و ھاوكارىي بەكارھىنەرانى كۆمپىوتەرو بەدواداچوون و چاكردنەوھى ئامىرە ئەلەكترونىيەكان و تۆرەكانى پەيوەندىكردنى نيوان نوسىنگەكانى كۆمىسيۇن.

ج. سەرپەرشتىكردنى ئامىرەكانى كۆمپىوتەرو چاپكەرو لەبەرگەرەو ھو كامىرا و لاپتوپ و ئامىرەكانى ھاوشىوھيان.

د. وەرگىپرانى خىراو راستەوخو.

ھ. وەرگىپرانى نوسىنەكى.

ماددەي شەشەم

فەرمانگەي دارايي

فەرمانگەي دارايي: لەم بەشانە پىكىدئىت:

يەكەم: بەشى موچە

۱- بەشى موچە لەم ھۆبانە پىك دئىت:

أ. ھۆبەي موچەي نوسىنگەي ھەرىم.

ب. ھۆبەي موچەي نوسىنگەي پارىزگاكان.

۲- بەشى موچە ئەم ئەركانە لەخو دەگرئىت:

۱. دابەشكردنى موچەو كرى و پاداشت.

ب. رېكخستنى تۆمارى تايبەت بەموچەو پاراستنىيان.

دووم: بودجە

۱- بودجە لەم ھۆبانە پىكدىت:

أ. ھۆبەى بودجەو تەرخانكردن.

ب. ھۆبەى پىشىنەو تۆمارەكان.

ج. ھۆبەى پروژەى وەبەرھىنان.

۲- بەشى بودجە ئەم ئەركانە لەئەستۇ دەگرىت:

أ. ئامادەكردنى بودجەى خەملىنراو بۇ سالى دارايى، پاش كۆكردنەوى داتاو زانىيارى لەسەرجم نوسىنگەكانى كۆمىسيۇن و رېكخستنى و دانانى بەو شىوہىەى، كەلەدەرخستەى بودجەدا داواكراوہ.

ب. جىبەجىكردنى رېنمايىہەكانى بودجەى ھەرىم.

ج. دانانى تۆمارى ژمىريارى و داخلكردنى سەرجم شىكارىہە دەرچووەكانى تۆمارە لاوہكىہەكانى تر.

د. ئامادەكردنى بودجەى مانگانەو پىداچونەوہو ھاوتاكردنى.

ه. بەدواداچوونى تەرخانكراوہ دارايىہەكان و ھەر گۆرانكارىہەك، كە تىيدا پرودەدات.

سىيەم: بەشى ژمىريارى

۱- بەشى ژمىريارى لەم ھۆبانە پىكدىت:

أ. ھۆبەى نوسىنگەى ھەرىم.

ب. ھۆبەى نوسىنگەى پارىزگاكان.

۲- بەشى ژمىريارى ئەم ئەركانە لەئەستۇ دەگرىت:

أ. ئامادەكردنى رەشنووسى بودجەى ئاسايى بەھاوبەشىي لەگەل فەرمانگە پەيوەندىدارەكاندا بۇ

ئامادەكردنى بودجەى تايبەت بەچالاكىہەكانى ھەلبىزاردنى سەرجم نوسىنگەكانى ھەلبىزاردن.

ب. جىبەجىكردنى بودجەى ئاسايى يان ھەلبىزاردن بەشىوہىەك ئاسانكارى بۇ لايەنى دارايى و ژمىريارى و

رېكخستنى نوسىنگەكانى ھەلبىزاردن بكات.

ج. سەرپەرشتىكردنى راستەوخۇي تۆمارى لەئەستۇ بوون و شىكردنەوى تىچوونە كۆتايىہەكانى سەرجم

نوسىنگەكانى ھەلبىزاردن.

ماددەى ھەوتەم

فەرمانگەى كردارەكان

فەرمانگەى كردارەكان: لەم بەشانە پىك دىت:

يەكەم: رىكارەكان و پراھىنان

۱- رىكارەكان و پراھىنان لەم ھۆبانە پىك دىت:

ا. ھۆبەى رىكارەكان و بەدواداچوون.

ب. ھۆبەى پراھىنان.

۲- بەشى رىكارەكان و پراھىنان ئەم ئەركانە لەئەستۆ دەگرىت:

ا. نامادەكردنى رىكارە جۇراوجۆرەكانى، پەيوەستەن بە پرۆسەى ھەلبىزاردنەو.

ب. نامادەكردن و جىبەجىكردنى پروگرامەكانى پراھىنان.

ج. نامادەكردنى فۆرمى تايبەت بەپرۆسەى ھەلبىزاردن.

د. پراھىنانى پراھىنەرانى نوسىنگەى ھەرىم و نوسىنگەى ھەلبىزاردنى پارىزگاكان و كارمەندانى

گرىبەست، بەھەماھەنگىي لەگەل بەشى توانا مەروپىيەكانى فەرمانگەى كارگىپرىدا.

ه. بەدواداچوونى پراھىنانى فەرمانبەرانى ناوھندى تۆماركردن.

دووم: بەشى ھەماھەنگىي و ھاوكارىي مەيدانىي

۱- بەشى ھەماھەنگىي و ھاوكارىي مەيدانىي لەم ھۆبانە پىك دىت:

ا. ھۆبەى ھەماھەنگىي و ھاوكارىي مەيدانىي.

ب. ھۆبەى ھەماھەنگىي ئاسايش.

۲- بەشى ھەماھەنگىي و ھاوكارىي مەيدانىي ئەم ئەركانە لەئەستۆ دەگرىت:

ا. ھەماھەنگىكردن لەگەل سەرجم بەشەكانى ئاسايشدا بۇ داينكردنى ئاسايشى پىويست بۇ

نوسىنگەى پارىزگاكان و ناوھندەكانى تۆمارو دەنگدان و ھەر ناوھندىكى تىرى پەيوەست بەكارى

كۆمىسيۇنەو.

ب. بەدواداچوونى جىبەجىكردنى پلانى ئاسايشىي تايبەت بەپرۆسەكانى ھەلبىزاردن.

ج. وەرگرتنى راپورتى رۆزانە، ھەفتانەو مانگانە لەنوسىنگەى پارىزگاكان بۇ گرتنەبەرى رىوشوئىي

ئاسايشىي پىويست.

د. ھەماھەنگىي مەيدانى لەپرۇسەى تۆمارى دەنگدەران و دەنگدان لەپىي ناردن و ھەرگرتنەوہ و ئامادەکردنى راپۇرتى تايبەت بەپرۇسەكانى ھەئبۇزاردن و چۆنىيەتى دابەشبوونى جوگرافى ناوہندەكانى دەنگدان.

ھ. ديارىکردنى پىشينيە پىويستەكان بۇ ئامادەسازى ناوہندەكانى تۆمارو دەنگدان.

و. ھەماھەنگى لەگەل نوسىنگەى ھەئبۇزاردنى پارىزگاكاندا.

سىيەم: بەشى لۆجستىي و گواستنەوہ

۱- ھۆبەى لۆجستىي و گواستنەوہ لەم ھۆبانە پىكدىت:

أ. ھۆبەى كەلوپەل و گواستنەوہى لۆجستىي.

ب. ھۆبەى پلاندانان و بەدواداچونى لۆجستىي.

۲- بەشى لۆجستىي و گواستنەوہ ئەم ئەركانە لەئەستۇدەگىت:

أ. دانانى پلانى پىويست بۇ گواستنەوہو دەستەبەركردنى كەلوپەلەكانى ھەئبۇزاردن.

ب. بەشدارىکردن لەدەستنىشانکردنى رىگاي گونجاودا بۇ دەستەبەركردنى كەلوپەلەكانى دەنگدان لەناوہوہو دەرەوہى ھەرىم.

ج. دابىنکردنى شوينى گونجاو بۇ پاراستنى كەلوپەلەكانى دەنگدان و كۆترولكردنى جولەى كەلوپەلەكان و دابەشکردن و گەراندەنەويان بەپىي شوينى جوگرافيان.

ماددەى ھەشتەم

فەرمانگەى پەيوەندى و راگەياندن

فەرمانگەى پەيوەندىي و راگەياندن لەم بەشانە پىكدىت:

يەكەم: بەشى راگەياندن و پەيوەندىيە گشتىيەكان

۱- بەشى راگەياندن و پەيوەندىيە گشتىيەكانلەم ھۆبانە پىكدىت:

أ. ھۆبەى ھۆشيارىي ھەئبۇزاردن.

ب. ھۆبەى زانىارىي و چاودىرىي مېديايى.

ج. ھۆبەى مالىپەرى ئەلەكترۇنى و بلاوكراوہكان.

د. ھۆبەى پەيوەندىيەكان.

ھ. ھۆبەى چاودىران.

۲- بەشى راگەياندن و پەيوەندىە گشتىەكان ئەم ئەركانە لەئەستۆدەگرىت:

- ا. ئامادەكردن و دابىنكردنى ناوەرۆكى پلانى راگەياندن بۇ پرۆسەكانى ھەلبىزاردن.
- ب. ھەماھەنگى لەگەل نوسىنگەى پارىزگاكان بۇ جىبەجىكردنى ناوەرۆكى پلانى راگەياندى تايبەت بەخۇيان.
- ج. ھەماھەنگى لەگەل مىدياكان و ئاگاداركرديان لەچالاكىەكانى كۆمىسيۇن.
- د. رىكخستنى دىدارو پرۆگرام و كۆنفرانسى تايبەت بەچالاكىەكانى كۆمىسيۇن.
- ه. ئامادەكردنى رۆژانە، راپورتى بەدواداچوون، پروانگەكارى مىدياى و دانانى ئەرشىفى رۆژنامەوانى و زانىارى.
- و. بەرپۆەبردن و تازەكردنەوى مالىپەرى كۆمىسيۇن و بلاوكراوەكانى و گەشەپىدانى.
- ز. ئامادەكردنى راپورت و زانىارى و داتاي پىويست لەچواچپۆەى كارى مىدياىيدا.
- ح. كردنەوى كەنالى پەيوەندى لەگەل لايەنە ناوخۇي و نىودەولەتتە پەيوەندىدارەكانى پرۆسەى ھەلبىزاردن و پەيوەندى كارىگەر لەگەلىاندا.

دووم: قەوارە سىياسىيەكان

۱- قەوارە سىياسىيەكان لەم ھۆبانە پىكىدئ:

- ا. ھۆبەى تۆمارى قەوارە سىياسىيەكان.
- ب. ھۆبەى ھەماھەنگى و بەدواداچوون.
- ج. ھۆبەى كاراكردى پابەندبوونەكان.

۲- بەشى قەوارە سىياسىيەكان ئەم ئەركانە لەئەستۆدەگرىت:

- ا. دانانى كارپايى تايبەت بەتۆمارو راستاندنى قەوارە و پىكھاتە سىياسىيەكان و پالىوراوەكانىان و سەپەرشتى جىبەجىكردنىان.
- ب. لىكۆلىنەو لەبارەى شايستەى پالىوراوەكان.
- ج. ئامادەكردنى بىكەيەكى زانىارى تەواو تايبەت بەقەوارەكان و ھاوپەيمانىتى و پالىوراوەكانىان.
- د. ئامادەكردنى دىدارو كۆنفرانسى ئاراستەكراو بۇ قەوارەكان سەبارەت بەرپىكارو ياساكانى كۆمىسيۇن.
- ه. دانانى رىكارى ھەلبىزاردنى ژمارەى قەوارە سىياسىيەكان و راستاندنى.
- و. تۆماركردنى برىكارى قەوارە سىياسىيەكان و چاودىران و مىدياكاران.

سىيەم: بەشى دىزايىن

۱- بەشى دىزايىن، لەم ھۆبانە پىكىدئ:

أ. ھۆبەى دىزاینى ھەلمەتى ھەئبىزاردن.

ب. ھۆبەى دىزاینى كىردارەكى.

۲- بەشى دىزاین ئەم ئەركانە لەئەستۆدەگىت:

أ. ئامادەكردنى دىزاینى تايبەت بەكارەكانى كۆمىسۇن.

ب. دانانى ئەدگارە ھونەرىيەكانى تايبەت بەپەپىرەى دەنگدان.

ماددەى نۆپەم

فەرمانگەى داتاكان

فەرمانگەى داتاكان لەم بەشانە پىكدىت:

يەكەم: بەشى كارگىپى

۱- بەشى كارگىپى لەم ھۆبانە پىكدىت:

أ. ھۆبەى توانامرۆپىيەكان.

ب. ھۆبەى خزمەتگوزارى.

ج. ھۆبەى چاودىران و برىكاران و راگەياندنكاران.

۲- بەشى كارگىپى ئەم ئەركانە لەئەستۆ دەگىت:

أ. پىشكەشكردنى راپۇرت سەبارەت بەپلانى سامانى مرۆپى و جموجول و چالاكىي و پىويستىي

فەرمانگەى داتاكان بەكەسى دىارىكارا بۇ پۇستە بەتالەكان.

ب. ئامادەكردن و دەرکردنى نوسراوہكانى تايبەت بەفەرمانگەى داتاكانو ئەرشىفكردنىان.

ج. بەدواداچوونى كارە كارگىپىيەكان و رىكخستنى تۆمارو دۇسىيەى كارمەندانى گرىبەستى فەرمانگەى

داتاكان و ئەرشىفكردنىان.

د. رىكخستنى كارى چاودىران و برىكاران و راگەياندنكاران بەھەماھەنگى لەگەل فەرمانگەى

پەيوەندىي و راگەياندن.

ه. پىشكەشكردنى خزمەتگوزارى و دابىنكردنى پىويستىيەكانى فەرمانگەى داتاكان.

دووەم: بەشى تەكنىكىي و ھونەرىي

۱- بەشى تەكنىكىي و ھونەرىي لەم ھۆبانە پىكدىت:

أ. ھۆبەى تەكنەلوژىي زانىارىي.

ب. ھۆبەى پروگرامسازىيى و شىكىردنەھوى سىستەمەكان.

۲- بەشى تەكنىكىيى و ھونەرىيى ئەم ئەركانە لەئەستۇدەگرىت:

- أ. دىزاینکردنى سەرجم سىستم و بنكەى زانىارىيەكانى تايبەت بە پروسەكانى ھەئىزاردن و شىكىردنەھوى پلانى درىژخايەن بۆگەشەپىدان و پىشخستىيان.
- ب. ئامادەکردنى پروگرامى داخلكردنى داتاكان.

سىيەم: بەشى تۆمارى دەنگدەران

۱- بەشى تۆمارى دەنگدەران لەم ھۆبانە پىكىدیت:

- أ. ھۆبەى بەپىوھەردنى داتاكان.
- ب. ھۆبەى داخلكردن و نوپكردنەھوى تۆمارى دەنگدەران.

۲- تۆمارى دەنگدەران ئەم ئەركانە لەئەستۇدەگرىت:

- أ. داخلكردن و نوپكردنەھوى تۆمارى دەنگدەران و وردبىنىکردنى.
- ب. سەرىپەرشتىكىردنى تازەكردنەھوى ئامادەكردنى تۆمارى تايبەت بەزانىارى دەنگدەران لەناوھو دەرەھوى ھەرىمى كوردستان.
- ج. ھەماھەنگى لەگەل ھەزارەت و فەرمانگە تايبەتمەندەكانى بوارى ئامار.
- د. بەشدارىكىردنى لەئامادەكردنى فۆرمى تازەكراوھى تۆمارى دەنگدەران.
- ھ. دەولەمەندكىردنى فەرمانگەكانى كۆمىسيۇن بەپىدانى سەرجم راپۆرتەكانى پەيوەست بەزانىارى دەنگدەران.
- و. ھەماھەنگى لەگەل بەشەكانى تر سەبارەت بەدىزاینى بنكەى زانىارى دەنگدەران و شىكىردنەھوى ئامادەكردنى بۆ پروسەى دەنگدان.

چوارەم: سەنتەرى ھەرگرتن و ھەژماركىردنى داتاكان

۱- سەنتەرى ھەرگرتن و ھەژماركىردنى داتاكان، لەم ھۆبانە پىكىدیت:

- أ. ھەرگرتن و بەئەرشىفكىردن.
- ب. داخلكردنى داتاكان و وردبىنى.

۲- سەنتەرى ھەرگرتن و ھەژماركىردنى داتاكان ئەم ئەركانە لەئەستۇدەگرىت:

- أ. ھەرگرتنى فۆرمەكانى ناوھەندەكانى دەنگدان و زانىارىيە پەيوەستەكانى.

- ب. داخلىكردى داتاكانى سەر فۆرمى ئەنجامى دەنگدانى و ئىستىگەكانى دەنگدان.
- ج. داخلىكردى داتاكانى سەر فۆرمى نوپىكردنهوى تۆمارى دەنگدەران.
- د. ھەركارىكى تر، كەلەسنورى تايبەتمەندىدا پىيى بسپىردىت.

۳- كاروبارى سەنتەرى وەرگرتن و ھەژماركردى داتاكان لەپۇژى دەنگداندا لەلايەن سەرجهم ئەندامانى ئەنجومەنەو سەرىپەرشىتيدەكرىت.

ماددەى دەپم

فەرمانگەى پارىزگاكان

يەكەم: بارەگاي سەرەكىي كۆمىيۇن لەپارىزگاي ھەولپىرى پايتەخت دەپىت و بەپىيى پىويست فەرمانگەو نوسىنگەكانى خۇي لەناوھەندى پارىزگاكان و يەكە ئىدارىيەكان دەكاتەو.

دووم: ۱- فەرمانگەى پارىزگا لەلايەن فەرمانبەرىك بەپلەى بەپىوھەرى گشتىي بەپىوھەرى دەپىت، كەلانى كەم ھەلگىرى پرونامەى بەرايى زانكۆ بىت.

۲- بەپىوھەرى فەرمانگەى پارىزگا يارىدەدەرىكى دەپىت بەپلەى (يارىدەدەرى بەپىوھەرى گشتىي)، كەلانى كەم ھەلگىرى پرونامەى بەرايى زانكۆ بىت.

۳- بەشەكان لە فەرمانگەى پارىزگا فەرمانبەرىك سەرىپەرشىتيدەكات بەپلەى بەپىوھەرى، كەلانى كەم ھەلگىرى پرونامەى دىلۆم بىت.

سىيەم: فەرمانگە پارىزگا لەدو بەش پىك دىت:

۱- بەشى كارگىپرى، ئەم ھۆبانە لەخۇدەگرىت:

- أ. ھۆبەى سامانى مروىي.
- ب. ھۆبەى دارايى.
- ج. ھۆبەى وردىينىي.
- د. ھۆبەى ياسايى و قەوارە سياسىيەكان.
- ه. ھۆبەى خزمەتگوزارىي و ئاسايش.
- و. ھۆبەى تەكنەلۇژىي زانىارىي.

۲- بەشى ھونەرى، ئەم ھۆبانە لەخۇدەگرىت:

- أ. ھۆبەى راھىنان.
- ب. ھۆبەى پەيوھەندىي و راگەياندن.

ج. ھۆبەى بەرپۆھبەردنى داتاكان.

د. لۆجستىى و گواستىنەھى كەلپەلى ھەئبىزاردن.

چوارەم: فەرمانگەى پارىزگاكان ئەم ئەركانە لەئەستۆ دەگرن:

۱. ھەماھەنگى لەگەل فەرمانگەى داتاكان سەبارەت بەنۆيكردەنەھى تۆمارى دەنگدەران.

۲. جىبەجىكردى رىكارەكان و ياسا و رىنمايىھەكانى كۆمىسۇن.

۳. جىبەجىكردى و بەرپۆھبەردنى پىرۆسەكانى ھەئبىزاردن لەپارىزگاكانە داو رايىنانى فەرمانبەرەكانى تۆمار و دەنگدان.

۴. جىبەجىكردى پلانى تايبەت بەھۆشيارىى ھەئبىزاردن و ئامادەكردى پلانى ناوخۇى پەيوەست بەخۇى لەسەر ئاستى پارىزگاكانە.

۵. لىكۆلەنەھە و گرتنەبەرى رىكارى ياساى پەيوەست بەلادان و سەرىپچىھەكانى فەرمانبەرانى نوسىنگەكەى.

۶. لىكۆلەنەھە لەو لادان و سەرىپچىھەنەى، لەھەئبىزاردنەكاندا پويانداو، بەھەماھەنگى لەگەل لايەنە پەيوەندىدارەكان لەنوسىنگەى ھەرىم.

۷. تۆماركردى قەوارە سىياسىھەكان و پالئوراوان و متمانەدان بەچاودىرو برىكارەكان بەپىى ئەو رىكارانەى راستاندنىان بۆ كراو.

۸. بەرزكردەنەھى راپۆرتى ھەفتانە و مانگانە و خولىى پەيوەست بە چۆنىھەتى بەرپۆھبەردنى كارى نوسىنگەكەى.

۹. جىبەجىكردى پلانى پەيوەست بەبنىادنانى تواناكانى فەرمانبەران.

ماددەى يازدەيھەم

يەكەم: دەسەلاتە داراىى و كارگىپرىھەكانى سەروكى كارگىپرى ھەئبىزاردن، كەلەم پەيرەوى ناوخۇيىھەدا ئامازھى پىنەكراو، بەپىى برىارى ئەنجومەن رىكدەخرىت.

دوھەم: دەسەلاتە داراىى و كارگىپرىھەكانى فەرمانگەى پارىزگاكان، كەلەم پەيرەوى ناوخۇيىھەدا ئامازھى پىنەكراو، بەپىى برىارى سەروكى كارگىپرى ھەئبىزاردن رىكدەخرىت.

سىھەم: كارگىپرى ھەئبىزاردن كۆبونەھەى ئاساى دەبىت لەگەل بەرپىرسى فەرمانگەكانى سەر بەكارگىپرى ھەئبىزاردن، ھەموو سى مانگ جارىك.

ماددەى دوازدهیەم

یەكەم: سەرۆكى كارگىرپى ھەلبژاردن نەخشەى كارى تايبەت بەپرۆسەى ھەلبژاردن و راپرسى پيشكەش بەئەنجومەنى كۆمسیاران دەكات، بەلانى كەم ۱۸۰ رۆژ بەر لەوادەى ھەلبژاردن و راپرسیەكان ، دەبیتئەنجومەن لەماوەى كەمتر لە ۳۰ رۆژدا وەلامى كارگىرپى ھەلبژاردنەكان بداتەووە سەبارەت بەنەخشەى كارەكەى، بەپىچەوانەووە نەخشەكە بەبەركار دادەنریت.

ماددەى سیازدهیەم

پىویستە سەرجم فەرمانبەرانى كۆمسیۆنى بالاي سەبەخۆى ھەلبژاردن و راپرسى لەكاتى دامەزراندنیاندا واژۆ لەسەر بەلیننامەى بنەما رەفتاریەكان بکەن، كەلەلایەن ئەنجومەنەووە ئامادە دەكریت.

ماددەى چواردهیەم

سەرۆكى كارگىرپى ھەلبژاردن بۆ راپیکردنى كارە كارگىرپەكانى بۆى ھەیه ھەر ئەركیك بەفەرمانبەرانى فەرمانگەو بەش و ھۆبەكان بسپیریت، كەلەم پەپرەووەدا ئامازەى پینەدراوہ.

ماددەى پازدهیەم

یەكەم :دەبیت سەرۆكى كارگىرپى ھەلبژاردنەكان لە پاش (۳۰) رۆژ لە میژووى پەسەندکردنى ئەنجامى (ھەلبژاردنەكان و راپرسیەكان)دوایین راپورتى پرۆسەكانى ھەلبژاردنەكان و راپرسیەكان پيشكەش بە ئەنجومەن بكات .

دووەم :دەبیت سەرۆكى كارگىرپى ھەلبژاردنەكان لە پاش (۱۸۰) رۆژ لە میژووى پەسەندکردنى ئەنجامى (ھەلبژاردنەكان و راپرسیەكان) راپورتى دارایی پيشكەش بە ئەنجومەن بكات .

ماددەى شانزدهیەم

ئەم پەپرەوى ناوخۆیە لەرۆژى بلاوبونەووەى لەرۆژنامەى فەرمى (وقائع كوردستان)دا كارى پیدەكریت.

ھەندریڤ محمد صالح

سەرۆكى ئەنجومەنى كۆمسیاران

۲۰۱۵/۴/۱۲

تیبینی / ئەم پەپرەووە لەژمارە (۱۸۷)ی بەروارى ۱۴ / ئایار / ۲۰۱۵ی زاینیى ، لەرۆژنامەى فەرمى (وقائع كوردستان) بلاوكراوہتەوہ.